

ΤΑ ΝΕΑ , 24/01/2007

ΤΖΟΑΝ ΜΠΡΕΤΟΝ ΚΟΝΕΛΙ

«Αρχαίες ιέρειες έφεραν την ισότητα των φύλων»

Πρόδρομοι της ισότητας των φύλων ήσαν οι ιέρειες στην αρχαία Ελλάδα, αποδεικνύει η καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης και αρχαιολόγος Τζόαν Μπρέτον Κόνελι

Της **ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΤΗΜΕΡΤΖΗ**

Οι ιέρειες πρωταγωνιστούσαν ισότιμα με τους άνδρες συναδέλφους στην πλούσια θρησκευτική ζωή - μονάχα στην Αττική έχουν καταμετρηθεί 2.000 ιερά και 170 θρησκευτικές γιορτές - ασκούσαν εξουσίες και απολάμβαναν ανώτατες τιμές, υποστηρίζει η ρηξικέλευθη Αμερικανίδα καθηγήτρια της Ιστορίας της Τέχνης και αρχαιολόγος Τζόαν Μπρέτον Κόνελι, στη μελέτη της «Πορτρέτο της Ιέρειας. Γυναίκες και λατρεία στην αρχαιότητα» που θα κυκλοφορήσει την 1η Φεβρουαρίου από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Princeton. Θεωρείται δε ως βιβλίο ορόσημο, γιατί αποτελεί την πρώτη πλήρη μελέτη για τις ιέρειες στην αρχαιότητα.

«Με βάση τα νέα αρχαιολογικά και φιλολογικά στοιχεία και ευρήματα αλλά και έρευνα χρόνων πιστεύω πως η σκηνή παράδοσης του Πέπλου της Αθηνάς (από ιέρεια) στη ζωφόρο του Παρθενώνα με την πομπή των Παναθηναίων ερμηνεύεται ως ανθρωποθυσία των θυγατέρων του Ερεχθέως για τη σωτηρία της πόλης των Αθηνών» υποστηρίζει η Αμερικανίδα καθηγήτρια Τζόαν Μπρέτον Κόνελι. Μια ερμηνεία που σόκαρε τον αρχαιολογικό κόσμο. Κάτω αριστερά, ιέρειες της αρχαίας Αθήνας τελούν σπονδές (από αγγείο). «Η πόλη απέναυε στις ιέρειες ύψιστες τιμές» λέει η Τζόαν Κόνελι

«Η θέση της ιέρειας έχει υποβαθμισθεί και έχει παρανοηθεί», λέει στα «ΝΕΑ» η Τζόαν Κόνελι και επισημαίνει μία ακραία σύμπτωση απόψεων: «Πουριτανοί βικτοριανοί, κλασικοί επιστήμονες του 19ου αιώνα, αλλά και οι μαχητικές φεμινίστριες του 20ού αιώνα συμφωνούν με μια στερεότυπη αντίληψη: Ότι η θέση της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα ήταν υποταγμένη και άορατη».

Δύο είναι τα καινούργια στοιχεία που βγάζουν από το περιθώριο την ιέρεια. Το πρώτο είναι ένα απόσπασμα χαμένης τραγωδίας του Ευριπίδη, που δημοσιεύθηκε πρόσφατα και αναφέρει ρητά ότι οι γυναίκες πρωταγωνιστούν στη θρησκευτική σκηνή. Αυτό άλλωστε έδωσε το ερέθισμα στην Κόνελι να ασχοληθεί με το θέμα, όπως και το γεγονός ότι ο τραγικός ποιητής αφιέρωσε μια χαμένη τραγωδία στις «Ιέρειες».

Το δεύτερο και κυριότερο στοιχείο είναι τα αρχαιολογικά στοιχεία. Όλος ο πλούτος των παραστάσεων σε γλυπτά, ανάγλυφα, αγγεία, οι επιγραφές, τα ψηφίσματα που συγκέντρωσε επί δύο σχεδόν δεκαετίες η Κόνελλι από όλο τον αρχαίο κόσμο, την Ελλάδα, την Κάτω Ιταλία, τη Μικρά Ασία, καλύπτοντας μια χιλιετία. Από την αρχαϊκή εποχή έως τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, όταν αποκλείστηκαν οι ιέρειες από τη λατρεία.

Ποια είναι τα κλειδιά για να σπάσει το στερεότυπο;

Στην αρχαιότητα κάθε θεός ή θεά είχε τους αντίστοιχους ιερείς και ιέρειες. Ίσχυε η αναλογία του ίδιου γένους που ήταν τόσο δυνατή ώστε να επιβάλει στις γυναίκες ιέρειες που ενεργούσαν σαν δημόσιοι λειτουργοί. Μπορεί η ιεροσύνη να μην άνοιγε στις γυναίκες τον δρόμο για την κοινωνική ή οικονομική ανεξαρτησία τους από την ανδρική αιγίδα, αλλά είναι βαθύτατα αληθές ότι η ιεροσύνη πρόσφερε στις γυναίκες μια μοναδική ευκαιρία να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή με ηγετικούς ρόλους, ίσους με των ανδρών. Έχει πλέον αποδειχθεί ότι στην αρχαιότητα δεν ίσχυε ο κάθετος διαχωρισμός κράτος - εκκλησία, ιδιωτικό - δημόσιο, κοσμικό - θρησκευτικό αξίωμα. Αυτοί οι διαχωρισμοί είναι λανθασμένες εκ των υστέρων κατασκευές. Τα θρησκευτικά θέματα της πόλης δεν εθεωρούντο ως κάτι ξεχωριστό. Το πρώτο μέρος των συνελεύσεων του δήμου ήταν αφιερωμένο σ' αυτά.

Ποια είναι τα νέα στοιχεία που αλλάζουν την εικόνα για τις ιέρειες;

Τα αρχαιολογικά δεδομένα δείχνουν τις ιέρειες να παρελαύνουν περήφανα με ιδιαίτερες στολές, να μιλούν σε συνελεύσεις, να κρατούν τα κλειδιά, να έχουν σφραγίδα και να τη βάζουν σε δημόσια έγγραφα, να θεσπίζουν «ιερούς νόμους» που ίσχυαν όσο και οι νόμοι της πολιτείας, να κάνουν δωρεές. Η πόλη απένειμε στις ιέρειες ύψιστες τιμές. Χρυσά στεφάνια, τιμητικές επιγραφές και ψηφίσματα, τιμητικές θέσεις στα θέατρα και τα στάδια, ανήγειρε τα αγάλματά τους. Μετά θάνατον, τις τιμούσαν με μνημεία όπου τονίζοταν ο δημόσιος ρόλος τους, τις μνημόνευαν σε επιτύμβια.

Υποστηρίξτε με ρηξικέλευθο άρθρο σας ότι η σκηνή της παράδοσης του Πέπλου της Αθηνάς στη ζωφόρο με την πομπή των Παναθηναίων είναι στην

ουσία ανθρωποθυσία των θυγατέρων του Ερεχθέως για τη σωτηρία της πόλης και ότι ο πέπλος είναι σάβανο. Εξακολουθείτε να το πιστεύετε;

Απολύτως. Αυτό το άρθρο είναι ακριβώς παρακλάδι της πολυετούς έρευνας που έκανα για τις ιέρειες στην αρχαία Ελλάδα και άρχισε με αφορμή τη μελέτη της ιέρειας της Αθηνάς Πολιάδας που απεικονίζεται στο κέντρο της παράστασης. Είμαι ιστορικός, πιστεύω σ' αυτή την ερμηνεία που βασίζεται σε καινούργια στοιχεία φιλολογικά και αρχαιολογικά.

Η περιέργεια για τον Άνθρωπο

Τι σας έσπρωξε στην αρχαιολογία;

Η βασική περιέργεια για το από πού προερχόμαστε, ο άνθρωπος, η θρησκεία, η κοινωνική ιστορία. Ο τρόπος που διάλεξα ήταν μέσα από την ιστορία της τέχνης. Η αρχαιολογική μου περιέργεια ήταν ότι ήθελα να μάθω περισσότερα για την κοινωνική ιστορία μέσω της τέχνης.

Σύμβολο ισχύος είναι τα φίδια στα χέρια της Μινωίτισσας ιέρειας, αλλά και το γυμνό στήθος της

Γιατί διαλέξατε την ελληνική αρχαιολογία;

Από την πρώτη στιγμή που έφθασα στην Ελλάδα ως φοιτήτρια βρήκα την ελληνική αρχαιολογία συναρπαστική και ήξερα από εκείνη τη στιγμή ότι θα της αφιέρωνα όλη τη ζωή μου. Η μελέτη αυτού του πολιτισμού είναι έργο ζωής και συνεχώς ανοίγει πόρτες για το τι σημαίνει να είσαι Άνθρωπος, τι σημαίνει ομορφιά...

Στη Σαουδική Αραβία του Μεγάλου Αλεξάνδρου

«Εργάσθηκα στην Αγορά της Αθήνας, την Κόρινθο, τη Νεμέα και στη συνέχεια βρέθηκα σε μια ελληνική ανασκαφή στο Κουβέιτ», λέει η Τζόαν Μπρέτον Κόνελι. «Όταν ο Μέγας Αλέξανδρος βρισκόταν στη Βαβυλώνα, έστειλε μια αποστολή για την εξερεύνηση της Σαουδικής Αραβίας και οι στρατιώτες του έχτισαν ένα φρούριο στη Φαλάκα, σ' ένα νησί που ο ίδιος ονόμασε "Ίκαρο" και που κράτησε διακόσια χρόνια. Η φρουρά αναμείχθηκε με τους ντόπιους και δημιούργησε μια τοπική ελληνική

κουλτούρα. Ανακαλύψαμε πολύ ενδιαφέροντα ευρήματα και επιγραφές που μεταφέρθηκαν στο Μουσείο του Κουβέιτ, το οποίο δυστυχώς βομβαρδίστηκε.

Τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο δούλεψα στο Κούριον και σε άλλες ανασκαφές της ελληνιστικής εποχής και σ' ένα νησάκι, δεκαοκτώ χιλιόμετρα από την Πάφο, τη Γερόνησο, με έντονη δράση στη χαλκολίθινη εποχή, το 3.800 π.Χ. Στο τέλος της ελληνιστικής περιόδου ιδρύθηκε ένα ιερό του Απόλλωνα. Ευρήματα φανερώουν τη στενή σχέση αυτής της μικρής Δήλου, όπου φαίνεται πως έφερναν τ' αγόρια για κάποιες τελετές ενηλικίωσης, με την πτολεμαϊκή Αίγυπτο και ειδικά την Αλεξάνδρεια. Δεδομένου ότι η Κλεοπάτρα δώρισε την Κύπρο στον Ιούλο Καίσαρα και πιθανότατα να αποτέλεσε αφορμή για την ίδρυση του ιερού η γέννηση του γιου της Κλεοπάτρας και του Ιουλίου Καίσαρα, Καισαρίωνα, το 47 π.Χ.».